

Ziņojums par speciālā budžeta izpildi 2020.gadā un plānu 2021.gadam

Speciālā budžeta izpilde 2020.gadā

Speciālā budžeta ieņēmumi 2020. gadā bija 3 107,6 milj. euro, izdevumi – 2 992,6 milj. euro. Speciālā budžeta naudas līdzekļu atlikums palielinājies no 1 122,4 milj. euro gada sākumā līdz 1 237,3 milj. euro gada beigās. Šādu rezultātu ietekmēja ieņēmumu pārsniegums pār izdevumiem 114,9 milj. euro apmērā.

Speciālā budžeta pamatrādītāji 2020.gadā:

	Plāns, milj. euro	Izpilde, milj. Euro	Izmaiņas pret plānu		Izmaiņas pret iepriekšējo gadu	
Ieņēmumi	3 232,1	3 107,6	-124,5	-3,9%	+57,2	+1,9%
Izdevumi	2 996,5	2 992,6	-3,9	-0,1%	+241,9	+8,8%
Finansiālā balance	+235,6	+114,9	-120,7	x	-184,6	x
Atlikums gada sākumā	1 122,4	1 122,4	0	x	+299,5	x
Atlikums gada beigās	1 358,0	1 237,3	-120,7	x	+114,9	x

Speciālā budžeta ieņēmumos tika ieskaitīti par 124,5 milj. euro mazāk nekā plānots un izdevumi par 3,9 milj. euro nerasniedza plānoto, kas kopumā negatīvi ietekmēja finansiālo situāciju, jo plānotais naudas līdzekļu atlikums 2020. gada beigās nerasniedza plānoto rādītāju par 120,7 milj. euro.

- Valsts pensiju speciālajā budžetā līdzekļu atlikums palielinājies no 777,7 milj. euro gada sākumā līdz 952,4 milj. euro gada beigās.
- Nodarbinātības speciālajā budžetā līdzekļu atlikums palielinājies no 56,5 milj. euro gada sākumā līdz 102,3 milj. euro gada beigās.
- Darba negadījumu speciālajā budžetā līdzekļu atlikums samazinājies 17,1 milj. euro gada sākumā līdz 15,2 milj. euro gada beigās.
- Invaliditātes, maternitātes un slimības speciālajā budžetā līdzekļu atlikums samazinājies no 270,8 milj. euro gada sākumā līdz 167,3 milj. euro gada beigās.

Sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalei piemēroja likumā „Par valsts budžetu 2020.gadam” noteiktos ieņēmumu īpatsvarus:

1) speciālo budžetu ieņēmumiem:

- valsts pensiju speciālajā budžetā – 71,69%,
- nodarbinātības speciālajā budžetā – 4,14%, precizēts ar FM 21.08.2020. rīk.Nr.315 – 6,64%,
- darba negadījumu speciālajā budžetā – 1,73%,
- invaliditātes, maternitātes un slimības speciālajā budžetā – 19,66%; precizēts ar FM 21.08.2020. rīk.Nr.315 – 17,16%;

2) valsts pamatbudžeta ieņēmumiem veselības apdrošināšanai - 2,78 %.

Speciālā budžeta ieņēmumi 2020.gadā, salīdzinot ar 2019.gadu palielinājušies par 57,2 milj. euro (+1,9%). Sociālās apdrošināšanas iemaksu likme 2020.gadā saglabājās iepriekšējā gada līmenī 35,09% (tai skaitā 1% veselības nodoklis), attiecīgi - darba ņēmēja likme 11% un darba devēja likme 24,09%. Ieņēmumi no sociālās apdrošināšanas iemaksām 2020.gadā bija 2 815,9 milj. euro, kas par 141,8 milj. euro (-4,8%) nerasniedza plānoto rādītāju un par 20,9 milj. euro (+0,8%) pārsniedza iepriekšējā gada ieņēmumus. Pēc Valsts kases informācijas, laika periodā no 2020.gada 1.janvāra līdz 2020.gada 31.decembrim, valsts pamatbudžetā ir ieskaitīts veselības nodoklis 97,3 milj. euro apmērā.

Pēc Aģentūras statistikas datiem sociāli apdrošināto personu skaits ir samazinājies no 1 105,6 tūkst. personām 2019.gadā līdz 1 083,9 tūkst. personām 2020. gadā, savukārt vidējā apdrošināšanas iemaksu alga palielinājusies no 908,89 euro 2019. gadā līdz 939,93 euro 2020.gadā. Brīvprātīgo iemaksu veicēju skaits ir samazinājies no 231 personām ar vidējo iemaksu algu 448,47 euro 2019.gadā līdz 220 personām ar vidējo iemaksu algu 446,55 euro 2020.gadā. Brīvprātīgo iemaksu kopsomma 2020.gadā par 4,7% nerasniedza iepriekšējā gada rezultātu.

2020. gadā Aģentūra ir veikusi solidaritātes nodokļa sadali un pārskaitīšanu: 19,2 milj. euro iedzīvotāju ienākuma nodokļu kontā, 25,6 milj. euro valsts pensiju speciālajā budžetā un 0,01 milj. euro privāto pensiju fondu plānos.

Iemaksu likme valsts fondēto pensiju shēmā 2020.gadā saglabājās iepriekšējā gada līmenī (6 procenti). 2020. gadā valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājiem pārskaitītas iemaksas 569,9 milj. euro apmērā, kas ir par 21,0 milj. euro (-3,6%) mazāk nekā 2019.gadā. Uz 2020. gada beigām valsts fondēto pensiju shēmas kopējie līdzekļi (uzkrātais kapitāls) bija 5,1 miljrd. euro.

Nenodokļu ieņēmumi speciālajā budžetā 2020.gadā bija 70,9 milj. euro, kas par 13,9 milj. euro (+24,3%) pārsniedza iepriekšējā gada apjomu. Palielinājums pamatā skaidrojams ar uzkrātā fondēto pensiju kapitāla iemaksu palielinājumu valsts pensiju speciālajā budžetā saistībā ar 2. pensiju līmeņa dalībnieka nāvi, vecuma pensijas pieprasīšanu un pievienošanu ES fondēto pensiju shēmai.

2020. gadā saņemtas dotācijas no valsts pamatbudžeta 220,8 milj. euro apmērā, kas ir par 22,5 milj. euro (+11,3%) vairāk nekā iepriekšējā gadā. Palielinājums galvenokārt saistīts ar pakalpojumu izmaksu nodrošināšanu saistībā ar Covid-19 ietekmi un Satversmes tiesas sprieduma izpildi, lai segtu nenomaksātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas invaliditātes apdrošināšanai par periodu no 1998. gada 1. janvāra līdz 2002. gada 31. decembrim.

Speciālā budžeta izdevumi 2020.gadā, salīdzinot ar 2019.gadu, palielinājušies kopumā par 241,9 milj. euro (+8,8%), ko ietekmēja vairāki faktori:

- Pensiju apmēra palielinājums, kas pamatā skaidrojams ar pensiju indeksāciju, kas tika veikta 2020. gada 1. oktobrī, kā arī iepriekšējā gadā veiktās indeksācijas ietekmi. 2020.gada 1.oktobrī tika pārskatīta valsts pensija vai tās daļa, kas nepārsniedz 454 euro, izņemot Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībnieku, I grupas invalīdu un politiski represēto personu pensijas, kuras pārskatīs neatkarīgi no apmēra. Indeksācijai tiks piemēroti diferencēti indeksi, ņemot vērā pensijas veidu un vecuma pensijas saņēmēja apdrošināšanas stāža lielumu:

1,0578 (ņemot vērā 80% no iemaksu algu summas reālā pieauguma) vecuma pensijām ar saņēmēja stāžu 45 gadi un vairāk;

1,0512 (ņemot vērā 70% no iemaksu algu summas reālā pieauguma) vecuma pensijām ar saņēmēja stāžu no 40 līdz 44 gadiem;

1,0446 (ņemot vērā 60% no iemaksu algu summas reālā pieauguma) vecuma pensijām ar saņēmēja stāžu no 30 līdz 39 gadiem un pensijām, kas piešķirtas par darbu kaitīgos apstākļos;

1,0380 (ņemot vērā 50% no iemaksu algu summas reālā pieauguma) vecuma pensijām ar saņēmēja stāžu līdz 29 gadiem un citām valsts pensijām, atlīdzībām un piemaksām.

- Sociālās apdrošināšanas pakalpojumu vidējā apmēra palielinājums, kas pamatā saistīts ar vidējās iemaksu algas izmaiņām. Atsevišķu pakalpojumu saņēmēju skaita palielinājums skaidrojams ar Covid-19 ietekmi.

Speciālā budžeta rezultātīvo rādītāju izmaiņas pret iepriekšējo gadu:

Pakalpojums	Rādītājs	2019.gada izpilde	2020.gada izpilde	Izmaiņas	
Valsts pensijas	Saņēmēju skaits*	535,8	532,3	-3,5	-0,7%
	Vidējais apmērs, euro	334,87	360,68	+25,81	+7,7%
Bezdarbnieka pabalsts	Saņēmēju skaits*	32,5	42,6**	+7,0	+21,5%
	Vidējais apmērs, euro	338,58	342,91**	-11,01	-3,3%
Darba negadījumu pakalpojumi	Saņēmēju skaits*	11,3	11,9	+0,6	+5,3%
	Vidējais apmērs, euro	368,87	401,61	+32,74	+8,9%
Maternitātes pabalsts	Saņēmēju skaits*	1,4	1,3	-0,1	-7,1%
	Vidējais apmērs, euro	3 019,60	3 209,01	+189,41	+6,3%
Slimības pabalsts	Saņēmēju skaits*	17,4	18,9	+1,5	+8,6%
	Vidējais apmērs, euro	923,99	1 027,32	+103,33	+11,2%
Paternitātes pabalsts	Saņēmēju skaits*	0,9	0,8	-0,1	-11,1%
	Vidējais apmērs, euro	359,03	383,10	+24,07	+6,7%
Vecāku pabalsts	Saņēmēju skaits*	21,8	21,3	-0,5	-2,3%
	Vidējais apmērs, euro	412,07	453,54	+41,47	+10,1%

*) izmaksāts vidēji mēnesī tūkst. personām

***) t.sk. līdzekļi no neparedzētiem gadījumiem ~20 milj. euro

Covid-19 ietekmē 2020.gadā vairāk nekā plānots bija izdevumi slimības un bezdarbnieka pabalstiem, radot risku šo pabalstu izmaksas nepārtrauktībai. Riski novērsti pārdalot līdzekļus starp speciālajiem budžetiem ar īpatsvaru izmaiņām, veicot izdevumu apropriāciju pārdales starp speciālā budžeta apakšprogrammām, kā arī sedzot izdevumus no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem.

Būtiskākās izmaiņas tiesību normās, kas ietekmēja 2020.gada budžetu: pensijas vecuma pakāpeniska paaugstināšana no 62 līdz 65 gadiem; noteikti jauni vecuma un invaliditātes pensiju minimālie apmēri; mainīts bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgums un izmaksājamā pabalsta apmēra procentuālais sadalījums pa mēnešiem; apdrošināšanas atlīdzībai par darbspēju zaudējumu paaugstināts minimālais apmērs un mainīti saņemšanas nosacījumi; atsevišķām slimības pabalsta saņēmēju kategorijām noteikts ilgāks pabalsta izmaksas periods; paplašināts personu loks, kurām ir tiesības saņemt maternitātes un vecāku pabalstu; no 2020.gada 1.septembra noteikts kvalifikācijas periods tiesību iegūšanai uz maternitātes, paternitātes un vecāku pabalstu.

Speciālā budžeta plāns 2021.gadam

Speciālā budžeta ieņēmumi 2021.gadā plānoti 3 151,0 milj. euro un izdevumi – 3 172,6 milj. euro, veidojot negatīvu finansiālo bilanci 21,6 milj. euro apmērā, kā rezultātā prognozēts speciālā budžeta naudas līdzekļu atlikuma samazinājums no 1 237,3 milj. euro gada sākumā līdz 1 215,8 milj. euro 2021. gada beigās.

Speciālā budžeta pamatrādītāji:

	Izpilde 2020.gadā, milj. euro	Plāns 2021.gadam, milj. euro	Izmaiņas,	
Ieņēmumi	3 107,6	3 151,0	+43,5	+1,4%
Izdevumi	2 992,6	3 172,6	+179,9	+6,0%
Finansiālā bilance	114,9	-21,6	-136,5	X
Atlikums gada sākumā	1 122,4	1 237,3	+114,9	X
Atlikums gada beigās	1 237,3	1 215,8	-21,6	X

Sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalei piemēros likumā „Par valsts budžetu 2021.gadam” noteikto:

- 1) sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu sadalījums 2021. gadā ir šāds: sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta ieņēmumos — 97,22 procenti un pamatbudžeta ieņēmumos veselības apdrošināšanai — 2,78 procenti;
- 2) sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta ieņēmumu sadalei 2021. gadā piemēro šādus ieņēmumu īpatsvarus: valsts pensiju speciālajā budžetā — 70,82 procenti; nodarbinātības speciālajā budžetā — 6,25 procenti; darba negadījumu speciālajā budžetā — 2,01 procenti; invaliditātes, maternitātes un slimības speciālajā budžetā — 20,92 procenti.

Speciālā budžeta ieņēmumi 2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu plānoti par 43,5 milj. euro (+1,4%) vairāk. Sociālās apdrošināšanas iemaksu likme samazināta par 1% no 35,09% (tai skaitā 1% veselības nodoklis) 2020. gadā līdz 34,09% (tai skaitā 1% veselības nodoklis), attiecīgi - darba ņēmēja likme no 11% līdz 10,5% un darba devēja likme no 24,09% līdz 23,59%. Ieņēmumi no sociālās apdrošināšanas iemaksām 2021.gadā plānoti 2 840,4 milj. euro, kas ir par 117,3 milj. euro (-4,0%) mazāk nekā 2020.gadā.

2021. gadā iemaksu likme valsts fondēto pensiju shēmā paliek nemainīga - 6 procenti (2013. - 2014.gadā likme bija 4%, 2015. gadā 5%, no 2016. gada un turpmāk attiecīgi 6%). 2021.gadā valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājiem plānots ieskaitīt 558,3 milj. euro.

Nenodokļu ieņēmumi speciālajā budžetā 2021.gadā plānoti 56,8 milj. euro, kas ir par 14,1 milj. euro (-19,8%) mazāk nekā 2020.gadā, ko galvenokārt ietekmē uzkrāto fondēto pensiju kapitāla iemaksu samazinājums saistībā ar izmaiņām tiesību normās, kas paredz uzkrātā kapitāla mantošanu.

Saņemto dotāciju no valsts pamatbudžeta apmērs 2021.gadā plānots 253,8 milj. euro, kas ir par 33,0 milj. euro (+15,0%) vairāk nekā 2020.gadā, kas galvenokārt saistīts ar izmaiņām tiesību normās, lai speciālā budžeta pakalpojumu saņēmējiem nodrošinātu atbalstu minimālo ienākumu palielināšanai.

Speciālā budžeta izdevumi 2021.gadā, salīdzinot ar 2020.gadu plānoti par 179,9 milj. euro (+6,0%) vairāk. Budžets izstrādāts, pamatojoties uz Finanšu ministrijas (FM) prognozēm valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, makroekonomiskajiem rādītājiem, to ietekmei uz sociāla rakstura pabalstu un kompensāciju izmaiņu tendencēm, kā arī ņemot vērā fiskāli neitrālās izdevumu korekcijas. Būtiskākās izmaiņas tiesību normās, kas ietekmēja 2021.gada budžetu: minimālā ienākuma palielināšana, tai skaitā minimālo pensiju, ar valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un pensijas apmēru pārskatīšanu saistīto pakalpojumu un atbalsta bērniem apgādnieka nāves gadījumā paaugstināšana, kā arī atsevišķām slimības pabalsta saņēmēju kategorijām tiks pagarināts pabalsta izmaksas periods.

Izstrādājot 2021.gada budžetu tika ņemta vērā speciālā budžeta finanšu un rezultātīvo rādītāju izmaiņu dinamika 2020.gadā un tās ietekme uz nākamā gada prognozēm.

Speciālā budžeta rezultātīvo rādītāju izmaiņas pret iepriekšējo gadu:

Pakalpojums	Rādītājs	2020.gada izpilde	2021.gada plāns	Izmaiņas	
Valsts pensijas	Saņēmēju skaits*	532,3	531,6	-0,7	-0,1%
	Vidējais apmērs, euro	360,68	382,96	+22,29	+6,2%
Bezdarbnieka pabalsts	Saņēmēju skaits*	42,6**	40,9	+1,4	+3,5%
	Vidējais apmērs, euro	342,91**	357,72	+30,15	+9,2%
Darba negadījumu pakalpojumi	Saņēmēju skaits*	11,9	12,8	+0,9	+7,6%
	Vidējais apmērs, euro	401,61	432,21	+30,60	+7,6%
Maternitātes pabalsts	Saņēmēju skaits*	1,3	1,4	+0,1	+7,7%
	Vidējais apmērs, euro	3 209,01	3 260,33	+51,32	+1,6%
Slimības pabalsts	Saņēmēju skaits*	18,9	17,9	-1,0	-5,3%
	Vidējais apmērs, euro	1 027,32	1 069,64	+42,32	+4,1%
Paternitātes pabalsts	Saņēmēju skaits*	0,8	0,9	+0,1	+12,5%
	Vidējais apmērs, euro	383,10	397,77	+14,67	+3,8%
Vecāku pabalsts	Saņēmēju skaits*	21,3	21,1	-0,2	-0,9%
	Vidējais apmērs, euro	453,54	470,51	+16,97	+3,7%

*) izmaksāts vidēji mēnesī tūkst. personām

***) t.sk. līdzekļi no neparedzētiem gadījumiem ~20 milj. euro

Plānojot 2021.gada budžetu, tika ņemts vērā ekonomikas kritums Covid-19 ietekmē iepriekšējā gadā, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes samazinājuma par vienu procentpunktu ietekme uz speciālā budžeta ieņēmumiem. Rezultātā speciālais budžets 2021.gadam ir apstiprināts ar negatīvu finansiālo bilanci 21,6 milj. euro apmērā. Salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, 2021. gada sākumā ir samazinājušies speciālā budžeta ieņēmumi. Šādu rezultātu ietekmēja gan jaunā kārtība sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalei saistībā ar Valsts ieņēmumu dienesta vienotā konta ieviešanu, gan ārkārtējā situācija valstī. Saglabājoties speciālā budžeta ieņēmumu kritumam un tā rezultātā budžeta līdzekļu atlikuma būtiskam samazinājumam, var veidoties risks speciālā budžeta stabilitātei vidējā termiņā.